

DE COOPERATIEVE BEWEGING EN DE OPSTAND DER BAKKERS TE OOSTENDE

Rond 1957 kreeg ik de volledige tekst van een "echt" Oostends lied in handen waarvan ik de melodie nog tamelijk goed ken.⁴ Het ging over de "OPSTAND DER BAKKERS".

Niettegenstaande talrijke opzoekingen ben ik er tot nu toe niet in geslaagd de "rechte t  k" van dat lied te vinden : de ware toedracht, de aanleiding en andere bijkomstigheden, behalve voor het tijdperk. Hier kan zo ongeveer bepaald wanneer het moet gesitueerd worden in onze Oostendse "petite histoire". Er is spraak van de Burgerwacht - die heeft het tot de eerste wereldoorlog gedaan - en van het derde regiment, dat - volgens mijn gegevens - in 1887 naar Oostende is gekomen.

Er is verder spraak van smakelijk brood, zo lekker als koekebrood, dat "van vreemde landen" komt en dat het den werkman goed smaakt. Dit laatste geeft wel enige aanduiding, zoals we verder zullen zien.

In het lied zelf ging het eerst over een bakker die goedkoop brood verkocht en dat er seffens een stuk of drij van dezelfde societeit bij kwamen die groot lawijt maakten. Tot op zeker ogenblik de grote "Bakkersbond" bij elkaar kwam voor dat vreemd gevaar en er een gevecht in regel begon op het Sas dat voortgezet werd op het Hazegras. Het werd zodanig erg dat de gehele gewapende macht met aan kop de "Commissair" ter hulp kwam gesneld : gendarmen, agenten, 't derde regiment en de Burgerwacht. 't Moet er wreed aan toegegaan hebben. Tenslotte volgt een zedeles voor de bakkers om bij elkaar te komen, overeen te komen, niet meer te vechten en gedurende de slechte tijd te zorgen voor hun profijt.

Meteen rijzen er een hoop vragen op. V  r 1914 kende men te Oostende de "Union des Patrons-P  tissiers". Er bestond ook ergens een "Bakkersbond" waarvan geweten is dat in 1920 overgegaan werd tot gezamenlijke aankoop, doch die in 1927 zou gesticht geweest zijn in café "Het Wit Paard" en in 1931 haar lokaal had in "Ons Huis" aan de Jozef II straat.

Dat zegt al te gaar niet veel. Kwam de reactie van die kant?

Bekijken we de zaak nu van de ander kant. In september 1885 werd door de "Arbeiderskring van Oostende" op initiatief van de Gentse en Oostendse socialistten te Oostende een coöperatieve volksbakkerij geopend onder de naam "DE TOEKOMST". Van in het begin zouden er dagelijks 60 broden gebakken en verkocht zijn geweest. Dat brood kostte toen 30 centiemmen per Kg. De leden van de volksbakkerij moesten evenwel elke week 5 centiem "ziekegeld" bijleggen. Wat dat betekende heb ik niet kunnen achterhalen. Op 29 maart 1886 werd de winst verdeeld en kreeg iedere deelnemer 3 centiem (dat is 10 %) per gekocht brood terug. Waarom die vroege winstverdeling na zes maanden bestaan ?? Verder is er geen spoor meer te vinden van die coöperatieve volksbakkerij. Kon die bakkerij voldoende brood leveren en moest de dagelijkse bakte aangevuld worden met brood "uit vreemde landen" (de Gentse socialistische volksbakkerij ?) via het Sas en het Hazegras, dat toen de weg naar Gent over Brugge was ??

Het is normaal dat de Oostendse bakkers zich verzetten tegen het goedkope brood "dat de werkman zo goed smaakte". Welke tegenstand heeft de S.E.O. niet gekend vanwege de Oostendse middenstand gedurende haar bestaan ?

In 1898 werd door de socialisten opnieuw gestart met een samenwerkende bakkerij onder de naam "DE REDDER"; Was "DE TOEKOMST" misschien door de geweldige aktie van de Oostendse bakkers intussen ter ziele gegaan ?

"DE REDDER" deed het nog aanlokkelijker dan zijn voorganger "DE TOEKOMST". Wit brood werd verkocht aan 25 centiemen de Kg., grof brood aan 23 centiemen. Er werd begonnen op 30 oktober 1898 en men kon lid worden mits inleg van 5 centiemen. Wie zich liet inschrijven vóór 1 december kreeg bij de geboorte van een kind een "eierbrood" kado. Wie minstens zes maanden lid was kreeg bovendien nog een week lang gratis brood bij de geboorte van een kind. Wie evenwel pas na 1 december zou toetreden moest één jaar wachten vooraleer hij van die voordelen kon genieten.

Bij de stichting sloten er 28 gezinnen aan, op 1 januari 1899 waren het er al 51. De broodkaarten kostten toen wel 30 centiemen het stuk, maar om de 4 maand werd hierop 7 centiemen terugbetaald.

Intussen werd de socialistische coöperatieve "VOORWAARTS" gesticht en kreeg de coöperatieve gedachte meer en meer ingang. Op zeker ogenblik (1905) zouden er 850 leden geweest zijn maar bij het uitbreken van de eerste wereldoorlog was dit getal gedaald tot beneden de 600. Trad de in 1892 gestichtte S.E.O. hier op als geducht konkurrent ? In 1893 telde S.E.O. 412 leden, in 1914 waren het er reeds 4196. En bovendien was de S.E.O. - die begonnen was met gezamenlijke aankoop van kolen - gedurende hetzelfde jaar uitgebreid met een bakkerij en andere magazijnen.

Maar dat is een andere geschiedenis.

(N.B. : de gegevens over de socialistische coöperatieven "De Toekomst" en "De Redder" haalde ik uit de licentiaatsverhandeling van Katrien NUITTEN, "Bijdrage tot de geschiedenis van de socialistische arbeidersbeweging te Oostende 1880-1940".)

DE KONKURRENTIE TEGEN DE BAKKERS

't Was op een morgenstond
Ik zag daar in het rond
Eene grote wagen staan
En vol met brood gelaan.
De bakker riep : ziet hier
Dat brood het is niet dier
Het is zo goed van smaak
Zo riep hij langs de straat.

refr. : Pak het in uw handen,
 't Is toch zo goed
 Knabbelt het tussen de tanden,
 't Is koekebrood
 't Komt van vreemde landen
 Koopt en koopt en koopt
 Dat beste koekebrood } ² X
 Het smaakt den werkman goed. } ² X

Zo reed hij langs de straat
 Maar denkt wat wonderdaad
 Dat brood was zo goedkoop
 Hij verkocht een gehele hoop
 Daar kwamen een stuk of drij
 Der zelfde societeit
 Die maakten groot lawijt.

Maar al op enen stond
 Den groten bakkersbond
 Die kwamen bij elkaar
 Al voor dat wreed gevaar
 Men zei dat brood is slecht
 Zij gingen aan 't gevecht
 Den wagen reed vooruit
 Zie riepen overluid.

Zij vochten op het sas
 Dan ook op 't Hazegras
 Daar kwam de Commissair
 Al met een groot koleir
 Gendarmen en agent
 G'heel 't derde regiment
 Alsook de burgerwacht
 Die werd er bij gebracht.

Gij bakkers al te gaar
 Komt voegt U bij elkaar
 Ziet dat gij geraakt 't akkoord
 Gaat niet met vechten voort
 Maar denkt 't is slechten tijd
 En zorgt voor uw profijt
 En zijt gij boos en kwaad
 Roep ook maar langs de straat.

Jef KLAUSING